

Kök

Sözcüğün anlamlı en küçük parçası ve ek almamış hâlidir.

Örnek:

kitap, araba, gel-, ser-...

İsim Kökleri

Varlıkların, kavramların, duyguların ismi olan köklere **isim kökü** denir. Türkçede isim kökleri en fazla üç heceden oluşur.

Örnek:

perde-nin (perde) yol-cu (yol)

Fiil Kökleri

İş, oluş veya durum bildiren köklere **fiil kökü** denir. Fiil kökleri **“-mak / -mek”** mastar ekini alabilen köklerdir. Mastar eki sözcüğün sonuna kısa çizgi getirilerek gösterilir.

Örnek:

at-la-dı (at-) bak-ış (bak-)

Ekler

Türkçe, sondan eklemeli bir dildir. Türkçede bütün ekler sona gelir. Ekler yapım ekleri ve çekim ekleri olmak üzere iki ana başlıkta incelenir.

Çekim Ekleri

Sözcüklerin cümle içinde değişik yerlerde ve görevlerde kullanılmasını sağlayan ekler **çekim eki** denir. Çekim ekleri, sözcüğün biçimini değiştirir; anlamını değiştirmez. Eklendiği sözcüğe yeni bir anlam kazandırmaz.

Çekim ekleri, sözcüklerin diğer sözcüklerle bağ kurmasını; sözcüklerinin cümlede görev almasını; hâlini, sayısını, zamanını, kişisini belirtir.

Örnek:

Git-ti-niz (Zamanını ve kişisini belirtti.)

Kuş-lar (Sayısını belirtti.)

Ev-den (Hâlini belirtti.)

Yapım Ekleri

Yapım ekleri isim ya da fiil kök veya gövdelere eklenerek onlardan yeni isim ya da fiiller türetir. Oluşan sözcük yeni bir varlığın ya da eylemin adı olur.

Örnek:

çiçek-**çık** gül-**ümse-**
akıl-**sız** sev-**in-**

Bazı yapım ekleri ve görevleri aşağıda verilmiştir.

-cık

Küçültme anlamı katar. (bebek-çık)

Organ isimleri yapar. (beyin-cık)

Bitki isimleri yapar. (gelin-cık)

-lık

Alet, araç-gereç isimleri yapar. (anahtar-lık)

Rütbe ve makam isimleri yapar. (müdür-lük)

Soyutluk anlamı katar. (güzel-lik)

-ca

Benzerlik, -e görelilik anlamı katar. (ben-ce)

Dil ve lehçe isimleri yapar. (Türk-çe)

-cı

Meslek isimleri yapar. (turizm-ci)

Alışkanlık isimleri yapar. (baba-cı)

Bir sözcük hem yapım eki hem çekim eki alacaksa önce yapım eki gelir: komşu-luk-ta

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcükte yay ayrıç () içinde verilen işlevi karşılayan bir ek kullanılmamıştır?

- A) İyilik yapmak için doğmuş. (Yer adı yapma)
- B) Bademcik ameliyatı olacakmış. (Organ adı yapma)
- C) Senin yalancı olduğunu herkes biliyor. (Alışkanlık adı yapma)
- D) Dostça ayrılalım seninle. (Benzerlik anlamı katma)

Etkinlik 1

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüğün kökünü ve kök türünü bularak “✓” sembolü ile belirtiniz..

Cümleler	Kök	İsim Kökü	Fiil Kökü
a. Kedilerin miyavlaması <u>sesli</u> sinyale örnektir.			
b. Fil balıkları, elektrik <u>sinyalleri</u> üretebilir.			
c. İnsanlar <u>geçmişten</u> beri mağaraları çok merak etmiş.			
ç. Altyapı çalışmalarında iş makineleri <u>kullanılır</u> .			
d. Macera <u>parkları</u> çeşit çeşit parkurlara sahip.			
e. <u>Mağaracılık</u> deneyimi yaşamak heyecan vericidir.			

Etkinlik 2

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin yapım eki mi çekim eki mi aldığını belirtiniz. Ekin işlevini örnekteki gibi yazınız.

Cümleler	Ek	İşlev
a. <u>Kelebekler</u> , 4.500 kilometre yol katedebilir.	Çekim eki	Sayısını belirtmiş, anlamını değiştirmemiş.
b. Bazı hayvanlar kaçarken uzuvlarını <u>bırakır</u> .		
c. <u>Aracı</u> henüz aramızda değil.		
ç. <u>İngilizce</u> öğrenmek için kursa gidiyor.		
d. <u>Bebeklik</u> günlerini araştırıyormuş.		
e. Bilim insanları 5D bellek kristali <u>geliştirdi</u> .		
f. Korku sadece <u>insana</u> özgü değildir.		
g. <u>İncecik</u> bir beli, kısacık saçları vardı.		

1. Kök sözcüğün anlamlı en küçük parçasıdır. İsim ve fiil kökleri olmak üzere ikiye ayrılır.

Buna göre,

Geçen seneye kadar kendimi babama
I
benzetiyordum. Aynaya baktığımda onun
II
yansımasını görüyordum. Şimdi öyle
III
düşünmüyorum.
IV

metninde numaralanmış sözcüklerin kökü aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

	İsim	Fiil
A)	I, II	III, IV
B)	I, III	II, IV
C)	II, III	I, IV
D)	III, IV	I, II

2. Yaz mevsimi gelince

Herkesi alır bir telaş
I

Doğa binbir renge bürünür

Al, sarı, beyaz
II

Bu dörtlükte numaralanmış sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) I. sözcüğün kökü isimdir.
B) II. sözcüğün kökü fiildir.
C) Her iki sözcüğün kökü de isimdir.
D) Sözcüklerden birinin kökü isim, diğerinin fiildir.

3. Çekim ekleri sözcüğün anlamını değiştirmez. Yapım ekleri ise sözcüğün anlamını değiştirir ve yeni bir sözcük türetir.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcük, anlamını değiştiren bir ek almamıştır?

- A) Bugünkü fuarda hediyelik eşyalar satılıyordu.
B) Deprem, şiddetli hortumlara neden olabilir.
C) Tsunamide birçok kişi hayatını kaybetti.
D) Suyun direnci, havanın direncinden büyük.

4. Yapım ekleri eklendikleri sözcüğün anlamını değiştirir. Bunlardan biri olan “-lık” eki, eklendiği sözcüğe “meslek, yer, araç gereç” anlamları katabilir. Örneğin, “kömür” sözcüğüne eklenen “-lük” eki yer adı yapmıştır.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde “-lık” eki, eklendiği sözcüğe diğerlerinden farklı bir anlam katmıştır?

- A) zeytinlik
B) çamlık
C) ağaçlık
D) bileklik

5. Bir sözcükte hem çekim hem yapım eki olabilir. Bu durumda yapım ekleri çekim eklerinden önce gelir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük hem yapım hem çekim eki almıştır?

- A) Türkiye’nin en büyük macera parkı, Bursa’da bulunuyor.
B) Su samuru, su altında iki dakikaya kadar kalabilir.
C) Ördekler, perdeli ayaklarıyla oldukça hızlı yüzer.
D) Denizin derinliklerinde suyun basıncı daha belirgin hissedilir.

6. Tsunami, can ve mal kaybına sebep olabilen doğal bir afettir. Kıyı bölgelerinde nüfus arttıkça tsunami-lerin yol açtığı can kaybı da artar. Anadolu çevresin-deki denizlerde tarih boyunca tsunamilerin oluştuğu bilinmektedir.

Bu metinde numaralanmış sözcüklerden hangileri yapım eki almamıştır?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) III ve IV

7. Plastik şişelerde duran sular, uzun süre sıcakta kalıp güneşle temas ettiğinde hasta eder.

Bu cümledeki altı çizili sözcüklerin ortak özellikleriyle ilgili,

- I. Çekim eki kullanılmıştır.
II. Kökü isimdir.
III. Yapım eki vardır.

yargılarından hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız III
C) I ve II D) II ve III

8. • Fiil köklü sözcüğe yer verilmiştir.
• Kök hâlinde birden fazla sözcük vardır.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi bu özelliklere göre oluşturulmuştur?

- A) Bazı sanatlar, toplumun aydınlatıcısıdır.
B) Her insan, sanatın bir yönüyle uğraşmalıdır.
C) Öğretmen, topluma yol göstermelidir.
D) Odunlukta birkaç çuval odun vardı.

9. Kocaman bir evde dört kişilik bir aile yaşarmış. Aile-
nin en küçük üyesi Beril'miş. Beril oyuncak ayısını
çok sever, yatağının baş ucundan ayırmazmış.

Bu metinde numaralanmış sözcüklerin aldıkları ekler aşağıdakilerin hangisinde doğru gösterilmiştir?

	Çekim eki	Yapım eki
A)	I, II	III, IV
B)	I, III	II, IV
C)	II, IV	I, III
D)	II, III	I, IV

10. (I) Dağın hemen dibinde gümüş dere, vadi boyunca gürül gürül akıyordu. (II) Onun yanında kıvrıla kıvrıla bir yol uzanıyor, bir dağın arkasında çayla birlikte bu yol da kayboluyordu. (III) Karşı kıyı dimdik ve ormanlıktı. (IV) Ormanlar hemen oradan başlıyor ve dağların karlı tepelerine kadar uzanıyordu.

Bu metindeki numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede, kök hâlinde sözcükler vardır.
B) II. cümlede, "yanında" sözcüğünün kökü fiildir.
C) III. cümlede, yapım eki almış sözcük vardır.
D) IV. cümlede, eklendiği sözcüğün sayısını belirten bir ek vardır.

Türkçede sesler, ünlüler ve ünsüzler olmak üzere iki ana gruba ayrılır.

Ses yolunda bir engele çarpmadan çıkan sese **ünlü** denir. Dudaktan çıkış şekillerine göre aşağıdaki şekilde sınıflandırılır.

	Düz		Yuvarlak	
	Geniş	Dar	Geniş	Dar
Kalın	a	ı	o	u
İnce	e	i	ö	ü

Ses yolunda bir engele çarparak çıkan seslere **ünsüz** denir.

Dilimizde yirmi bir ünsüz vardır: *b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z* **yumuşak**; *ç, f, h, k, p, s, ş, t* **sert** ünsüzlerdir.

Söz varlığı ve dil yapılarının birleşmesi sırasında bazı ses değişimleri ya da ses olayları gerçekleşir.

Ünlü Düşmesi

İki heceli bazı sözcükler, ünlüyle başlayan bir dil yapısı aldıklarında ikinci hecelerindeki dar ünlüler düşer.

Örnek:

ağız / ağzı, alın / alını, beniz / benzi, gönül / gönlü, karın / karnı, oğul / oğlu vb.

Ünlü Daralması

Türkçede “a, e” ünlüleri ile biten fiiller “-yor” eki aldığı anda söyleyişte de yazımda da “a” ünlüsü “ı”, “u”; “e” ünlüsü “i, ü” olur.

Örnek:

başlıyor / başlı-yor, oynuyor / oynuyor, deyor / diyor...

Ünlü Türemesi

Küçültme eki olan “-cik” ünsüzle başlayan bir söz varlığına getirildiğinde araya ünlü bir ses türer.

Örnek:

bir-cik / bir-i-cik, genç-cik / genc-e-cik
dar-cık/dar-a-cık, az-cık / az-ı-cık...

Yardımcı Ses (Yardımcı Ünsüz)

Türkçede iki ünlü yan yana gelmez. Ünlü harfle biten sözcükler ünlü harfle başlayan bir dil yapısı alırken “y,ş,s,n” sesleri araya girer. Bunlara yardımcı sesler ya da kaynaştırma harfleri denir.

Örnek:

altı-n-a, birinci-s-i, yedi-ş-er, Ankara'y-a...

Ünsüz Türemesi

Arapçadan dilimize giren ve sonunda ikiz ünsüz bulunan söz varlıkları Türkçede tek ünsüzle kullanılır. Bunlar ünlüyle başlayan bir dil yapısı aldıklarında veya yardımcı fiille kullanıldıklarında sondaki ünsüz ikizleşir.

Örnek:

hak/hakkı, his/hissi, ret/reddi, şer/şerri...

Ünsüz Yumuşaması

Sert ünsüzlerle biten sözcükler ünlüyle başlayan bir dil yapısı aldıklarında, sözcüklerin sonundaki “ç, k, p, t” ünsüzlerinin yumuşayarak b,c, d ve g / ğ’ye dönüşmesidir.

Örnek:

çiçek/çiçeği, kitap/kitabı, simit/simidi...

Ünsüz Benzeşmesi (Sertleşmesi)

Dilimizde sert ünsüzle biten sözcükler sert ünsüzle başlayan dil yapıları alır. Dil yapısı yumuşak ünsüzle başlıyorsa bu ses, sert ünsüze dönüşür.

Örnek:

aç-dı/açtı, aş-cı/aş-çı, seç-gin/seç-kin...

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcükte bir ses değişimi yoktur?

- A) Gözlüklerini taktı, eski mektuplara bakıp gülümsedi.
- B) Rüzgâr, denizin tuzunu avucuna bıraktı sessizce.
- C) Kendini yalnız hissedince hep bir şiir okurdu.
- D) Sarman kedi âdeta mahallede küheylanlık yapıyordu.

Etkinlik 3

Aşağıdaki cümlelerde gerçekleşen ses değişimlerini “✓” sembolü ile belirtiniz.

Cümleler	Ünlü düşmesi	Ünlü daralması	Ünsüz benzeş.	Ünsüz yum.	Yardımcı ses	Ünlü türemesi	Ünsüz türemesi
a. Çocuklar her an keşfediyor.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. Araba sapasağlam duruyor.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c. Dolaptakinin tarihi geçmiş.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ç. Ellerin ne güzel, diyordu.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d. Beni affeder misin?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

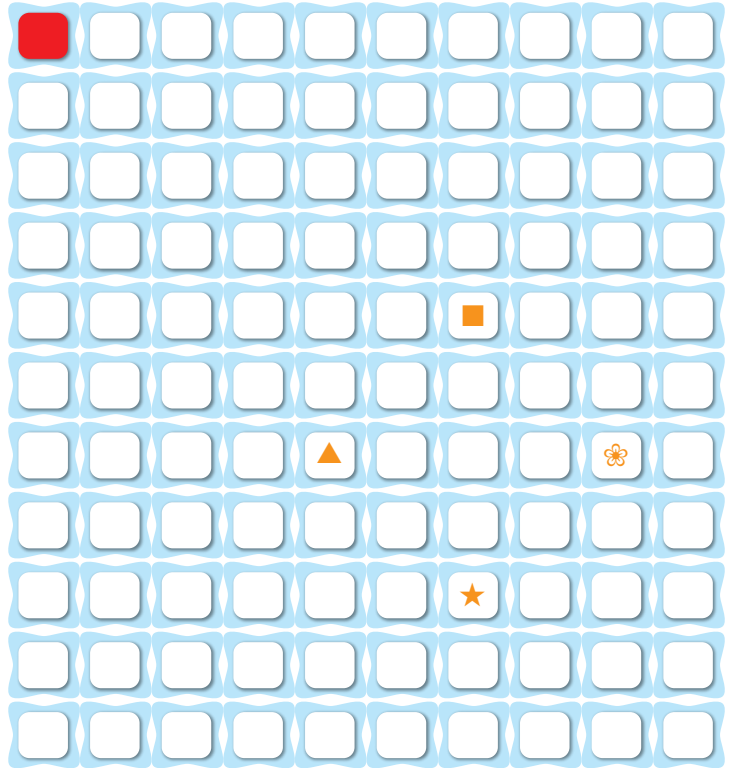

Etkinlik 4

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcükte yay ayraç () içinde verilen ses değişimi varsa 2 adım sağa, yoksa 2 adım aşağıya ilerleyerek bulmacada hangi sembole geldiğinizi işaretleyiniz.

Başlangıç

a.	Bakım <u>gerektirmeyen</u> , dayanıklı bitkiler sıklıkla kullanılır. (Ünlü daralması)
b.	<u>Güvenliğin</u> sağlanabilmesi için şantiye çevresi çevrilir. (Ünsüz yumuşaması)
c.	Göz kırpmak <u>gözlerimizi</u> nemli tutar, gözü korur. (Ünlü düşmesi)
ç.	<u>Gencecik</u> insanlar bir meslek sahibi olmak için uğraşıyor. (Ünlü türemesi)
d.	Bir balonu üfleyerek <u>şişirmek</u> hiç de zor değildir. (Ünsüz sertleşmesi)
e.	Güneş benzeri yıldızlar, <u>çevrelerine</u> madde saçar. (Yardımcı ses)
f.	Patentiniz varsa şikâyet etme <u>hakkınız</u> olur. (Ünsüz türemesi)

1. İsim ve fiiller birleşip yeni bir sözcük varlığı oluştururken bazen ünlü düşmesi gerçekleşir.

Aşağıdakilerin hangisinde bu durumu örneklendiren bir kullanım yoktur?

- A) Kaybolan gözlüğümü çekmecede buldum.
B) Hikâye yazmaya nasıl karar verdiniz?
C) Her cumartesi piyano kursuna gidiyorum.
D) Yaşanan olumsuzluklar bizi de üzmüştü.

2. Türkçe olmayan ve asıl hâllerinde ikiz ünsüz bulunan bazı sözcükler ünlü ile başlayan bir dil yapısı aldığında bu ünsüz ortaya çıkar. Buna “ünsüz türemesi” denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünsüz türemesi yoktur?

- A) İşçiler, patronun verdiği zammı yeterli bulmadılar.
B) Son görüşmede haddini aşınca sert bir uyarı aldı.
C) Sabahtan beri koşturarak evin işlerini hallettim.
D) Geminin battığı yerde birçok kalıntıya rastlanmış.

3. Çocuğun düştüğünü görünce ben de herkes gibi korkmuştum.

Bu cümledeki ses olaylarıyla ilgili,

- I. Birden fazla sözcükte ünsüz yumuşaması vardır.
II. Ünsüz benzeşmesine uğrayan sözcükler vardır.
III. “görünce” sözcüğünde yardımcı ses vardır.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve II
D) II ve III

4. Akşam yavaş yavaş yüzünü (yardımcı ses) gösterir-

ken Hacı Ziya’nın masası yine kalabalıktı. Onun anlattıklarını (ünsüz türemesi) diğerleri tatlı tatlı din-

lerken Şükrü Ağa geldi. Rengi (ünsüz yumuşaması)

soluktu, selam bile vermedi kimseye. Kenardaki boş sandalyeyi aldı ve uzakta bir yere oturdu. Gencecik

(ünlü türemesi) vücudu bir anda çökmüştü sanki.

Bu metinde numaralanmış sözcüklerin hangisinde yay ayrıç () içindeki ses olayı yoktur?

- A) I
B) II
C) III
D) IV

5. • Tek heceli sözcüklerde genellikle ünsüz yumuşaması görülmez.
• Yabancı dillerden Türkçeye geçen kimi sözcüklerde yumuşama olmaz.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kuralları örneklendiren bir kullanım yoktur?

- A) Bisikletin tekeri birden patladı.
B) Kardeşliğin yerini hiçbir şey tutmaz.
C) Toplumda hukukun üstünlüğü esastır.
D) Çorabın tekini bir türlü bulamıyorum.

6. • Ünlü daralması
• Ünlü türemesi
• Ünsüz türemesi

Aşağıdakilerin hangisinde bu ses olaylarından herhangi birinin örneği yoktur?

- A) İnsanların birçoğu günlük yaşamın güzelliklerini göremiyor.
B) Daracık yolda zorlukla ilerleyip ana caddeye çıktık.
C) Yol kenarındaki koyunların hepsinin yanında bir kuzu vardı.
D) Kapı çalınca gelenin ablam ve ağabeyim olduğunu zannettim.

7. Kişilik gelişimi üzerinde etkili olan iki ana faktör, çevre ve genetiktir. Genetik etken çocuğun potansiyelinin belirlenmesinde ön plandayken çevresel etkenler bu potansiyelin kullanımına yöneliktir. Çevresel etkenler denince aklımıza anne, baba; arkadaş gelir.

Bu metinde numaralanmış sözcüklerin hangisinde ünsüz benzeşmesi yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV

8. (I) Kapıda yaşlı bir adam belirdi. (II) Üzerine biraz eski, açık mavi bir takım elbise giymişti. (III) Ceketin üst cebinde üçgen şeklinde kıvrılmış mendil, kravatıyla aynı renkteydi.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangilerinde herhangi bir ses olayı yoktur?

- A) Yalnız I B) Yalnız III
C) I ve II D) II ve III

9. Afrika gri papağanı, en iyi konuşma yeteneğine sahip papağandır. Bu tür, Orta Afrika bölgesinde bulunur. Evcilleştirilirse son derece uyumlu bir aile ferdi ve can yoldaşı olur. Boyu 28-30 santimetre arasında değişir. İyi bakıldığında kafes ömrü 80-100 yıla kadar çıkabilir.

Bu metinde altı çizili sözcüklerde gerçekleşen ses olayları aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- A) Ünsüz yumuşaması-Ünsüz benzeşmesi-Ünlü düşmesi
B) Ünsüz yumuşaması-Ünsüz benzeşmesi-Ünlü daralması
C) Ünsüz benzeşmesi-Ünlü düşmesi-Ünlü düşmesi
D) Yardımcı ses-Ünsüz türemesi-Ünlü düşmesi

10. (I) Sandalye, oturmak için kullanılan eşyalardandır. (II) Genellikle bir kişinin oturabileceği ebatta olup çeşitli şekillerde ve malzemelerle üretilebilmektedir. (III) Asıl olarak dört ayağı, oturma kısmı ve sırt bölümü bulunmaktadır. (IV) Yetişkinler ve çocuklar için farklı boyutları mevcuttur.

Bu metindeki numaralanmış cümlelerdeki ses olaylarıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede ünsüz türemesine uğramış bir sözcük vardır.
B) II. cümlede ünsüz yumuşamasına uğramış bir sözcük vardır.
C) III. cümlede ünlü düşmesine uğramış bir sözcük vardır.
D) IV. cümlede ünsüz benzeşmesine uğramış bir sözcük vardır.

Özne bir cümlede işi yapan kişi ya da varlıktır. Yüklem de o cümlede yapılan eylemdir. Türkçede özne ve yüklem kişi yönünden uyumlu olması gerekir.

Türkçede Kişi Ekleri

Kişi	Ekler	Kişi	Ekler
1. tekil kişi (Ben)	-m/-ım/-im/-um/-üm	1. çoğul kişi (Biz)	-ız/-iz/-uz/-üz/-k
2. tekil kişi (Sen)	-n/-(s)ın/-(s)in/-(s)un/-(s)ün	2. çoğul kişi (Siz)	(s)ınız/-(s)iniz/-(s)unuz/ -(s)ünüz
3. tekil kişi (O)	-	3. çoğul kişi (Onlar)	-lar/-ler

- Yüklem daima özneye ait kişi eklerini almalıdır.

Örnek:

Biz akşama size geleceğiz.

Ormanda yürümeyi çok seviyorum.

- Öznenin insan ya da başka varlıklar olması yüklem tekil veya çoğulluğunu etkiler. Özne bitkiler, hayvanlar, cansız varlıklar ya da soyut kavramlarsa yüklem tekil olur.

Örnek:

Kuşlar yuvalarına döndü.

Duvarlar üstüme üstüme geliyor.

- İnsanlar çoğul özne olduğunda yüklem tekil veya çoğul olabilir. Ancak insan dışında bir varlık kişileştirildiğinde de yüklem çoğul olabilir.

Örnek:

Kargalar kediyle dalga geçiyorlardı.

Kadınlar iki saate gelecekler.

Özne herkes, çoğu, pek çoğu, birkaçı gibi çokluk bildiren sözcüklerden oluşuyorsa yüklem olumlu ve tekil; hiç kimse, hiçbir, kimse gibi sözcüklerden oluşuyorsa olumsuz ve tekil olur.

Örnek:

Herkes seni görmek için geldi.

Kimse yokluğunu fark etmemiş.

Çoğu kişi beni tanımıyor.

- Bir cümlede birden fazla özne varsa ve bu öznelerin biri 1. kişi ise yüklem 1. çoğul kişi olur.

Örnek:

Ayşe, annem ve ben birlikte alışverişe çıktık.

- Birden fazla öznenin biri 2. kişi ise yüklem 2. çoğul; öznelerin biri 3. kişi ise yüklem 3. çoğul olur.

Örnek:

Sen ve Nil okula gidin.

O ve İnci akşam bize gelecekler.

- Özne “grup, kabile, sürü, takım” gibi topluluk isimlerinden oluşuyorsa yüklem tekil olur.

Örnek:

Tüm **ekip** yarışmaya hazır.

- Ağaç dalları, sonbaharda yapraklar ile vedalaşır ve yapayalnız kalır.
- Kediler, güneşli havalarda evin cam kenarına uzanarak saatlerce uyurlar.
- Çocuklar, arkadaşlarıyla sene sonu çıkaracakları okul dergisini hazırlıyorlar.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde özne ve yüklem arasında uyumsuzluk vardır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve III D) II ve III

Etkinlik 5

Aşağıdaki cümlelerdeki özne ve yüklemelerin tekil mi yoksa çoğul mu olduğunu “✓” sembolü ile belirtiniz.

Cümleler	Özne		Yüklem	
	Tekil	Çoğul	Tekil	Çoğul
a. Ben ve kardeşim her zaman annemizi dinleriz.				
b. Sınıfta öğretmen bana birkaç soru sordu.				
c. Aramızda siz de olsaydınız keşke.				
ç. Kaplumbağa ve tavşan bahçede dolaşıyor.				
d. Bebek hiç durmadan ağlıyor.				

Etkinlik 6

Aşağıdaki cümleleri uygun ifadelerle tamamlayınız.

- a. “Yıldızlar ışıltı ışıltı” cümlesinde yüklem çünkü
.....
- b. “..... elinizdekileri bana getirin.” cümlesinde özne çünkü yüklem
.....
- c. “Deniz kenarındaki tüm plastikleri görevliler” cümlesinde yüklem
çünkü

Etkinlik 7

(I) Cumartesi sabahı Ela uyanır uyanmaz kardeşi Mete'yi uyandırdı: “Haydi Mete! Bugün çiçekleri sulama sırası bizde, unutma!” (II) Mete gözlerini ovuşturdu ve “Tamam ama önce kahvaltı!” deyip mutfağa koştu. (III) Anneleri ikisine de ballı ekmek ve süt hazırlamıştı. (IV) Mete ve Ela kahvaltılarını hızlıca yapıp bahçeye çıktılar. (V) Ela hortumu tutarken Mete saksılara doğru eğildi. (VI) O sırada saksının dibinde kaplumbağa ve yavrusunu buldu. (VII) Mete'yi gören kaplumbağa ve yavrusu kabuklarına çekildiler. (VIII) Mete hemen onları güvenli bir yere koydu ve sulama işine devam etti.

Bu metinde özne ve yüklemi uyumsuz olan cümleyi belirtiniz.

1.

KÜTÜPHANE KURALLARI

1. Başkalarını rahatsız edecek her türlü gürültüden kaçınınız.
2. Okuma esnasında yiyecek, içecek tüketilmemelidir.
3. Hiç kimse değerli eşyalarını yanından ayırmamalıdır.
4. Üye kartlarınız ile ödünç aldığınız kitapları iki hafta içinde geri getirmeniz gereklidir.
5. Kimse kitaplara yazı yazmamalı, kitapları düzgün kullanmalıdır.
6. Araştırma yapılan bölüme araç konulur, sayfalar katlanıp kıvrılmazlar.

Bu afişteki numaralanmış cümlelerin hangilerinde özne-yüklem uyumsuzluğu vardır?

A) 1 ve 3

B) 2 ve 5

C) 3 ve 6

D) 3, 5 ve 6

2. (I) Geniş tarlaların ortasında yükselen yel değirmenleri, yıllar boyunca aynı sabırla dönmeye devam ediyorlardı. (II) Rüzgârlar ne kadar güçlü eserse essin, değirmenler görevlerini hiç aksatmadan sürdürüyordu. (III) Bu bölgedeki evler ise taş duvarları ve ahşap pencereleriyle hâlâ geçmişin izlerini taşıyorlardı. (IV) Zaman durmuş gibiydi; her şey kendi hâlinde, sakin ve huzurlu bir yaşamın içindeydi.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde özne ve yüklem birbiriyle uyumlu değildir?

A) I

B) II

C) III

D) IV

3. Cümlede özne ve yüklem arasında bir uyum olmalıdır. Örneğin özne ben ve sen ise yüklem biz şeklindeki çekimlenmelidir.

Buna göre,

- I. Ben ve kardeşim yüzme takımına girip hayallerimizin peşinden gidiyoruz.
- II. Amcam ve babam, sabah erkenden bağ evinin çitini yenilediler.
- III. Masadakilerden sadece o ve sen lahmacun siparişi verdin.

cümlelerinin hangilerinde özne-yüklem uyumundan söz edilemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız III
C) I ve II D) II ve III

4. Öznenin insan ya da başka varlıklar olması yüklem tekil veya çoğulluğunu etkiler.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde özne ve yüklem arasında uyumsuzluk vardır?

- A) Sarı bir kedi ve iri bir köpek bahçede birbirini kovalıyorlar.
- B) Kitaplar bazen en derin yaralarınıza ilaç gibi gelir.
- C) Öğrencilerim bugün de her denemede olduğu gibi heyecanlı görünüyorlar.
- D) Bebekler öyle ağlıyordu ki onları duyanların yüreği dağlanıyordu.

5. Türkçede bazı özneler olumlu, bazıları olumsuz anlamlıdır. Buna göre yüklemelerin de olumlu ya da olumsuz çekimlenmesi gerekir.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde özne, yüklemeye uygun değildir?

- A) Kimse uyanmadan balık tutmaya çıkıyoruz.
- B) Hepimiz takımın kazanması için çabalıyoruz.
- C) Salondaki hiç kimse anlatılanlara kulak vermedi.
- D) Hiçbiri okuldaki temizlik kurallarına uyuyordu.

6. • geliriz
• hazırlanıyor
• verin

Aşağıdaki cümlelerden hangisinin sonuna bu yüklemelerden biri getirilemez?

- A) Sen ve kardeşin kediye mama ----.
- B) Takım tüm gücüyle maça ----.
- C) Ali ve siz yarın bize ----.
- D) Akşama işimiz çıkmazsa ----.

7. Türkçede çoğul anlam veren “birçok, çok, grup, ekip” gibi sözcükler özne olarak kullanıldığında yüklem tekil olmalıdır.

Buna göre,

- I. Çoğu anne ve baba çocuklarının iyi eğitim alması için çabalar.
- II. Pek çok çocuk, yılbaşı hediyesini almadan gittiler.
- III. İlaçlama ekibi eve girip odaları tek tek gezdiler.

cümlelerinin hangilerinde yanlışlık yapılmıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve III D) II ve III

Karşılaştırma İşlevli Söz Varlığı ve Dil Yapıları

İki olay, durum, varlık vb. birbiriyle kıyaslanırken; benzer ve farklı yönleri ortaya konurken “**ama, fakat, daha, en, kadar, -DAn çok, -DAn az; -DAn daha, ise, işin kötüsü, her ne kadar, nasıl, neredeyse, hemen hemen, göre**” gibi karşılaştırma işlevli söz varlığı ve dil yapıları kullanılır. Bu yapılara karşılaştırma/zıtlık metin yapılarında sıkça rastlanır.

Örnek:

- Kış mevsimi kendini gitgide **daha** fazla hissettirmeye başladı.

Bu cümlede kış mevsiminin kendini hissettirme gücü zaman yönünden karşılaştırılmıştır.

- Bu evde yaşamak mağarada yaşamak **kadar** zor geliyor.

Bu cümlede evde ve mağarada yaşamak zorluk açısından karşılaştırılmıştır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde karşılaştırma işlevli söze yer verilmemiştir?

- A) Atmosferin üst bölümlerinde yer çekimi daha az olduğu için burada daha az sayıda hava taneciği bulunur.
- B) Sudakoşan böceği neredeyse tüm zamanını suda geçirmesine karşın vücudunun kuru kalmasını sağlar.
- C) Okulunuzda ya da yaşadığınız binada duvara sabitlenmiş kırmızı yangın söndürücü tüplerini görmüş olabilirsiniz.
- D) Gözlerimizi uzun süre kırpmazsak korneamız şişer ve oksijen eksikliği sebebiyle daha çok gözyaşı salgılanır.

Aşağıdaki cümlelerde karşılaştırma işlevli söz varlığı ve dil yapısı ile karşılaştırılan durumları ya da varlıkları belirleyiniz.

Cümleler	Karşılaştırma İşlevli Söz Varlığı ve Dil Yapısı	Karşılaştırılanlar
a. Bu ay, yılın en yoğun meteor yağmurunu izleme fırsatımız olacak.		
b. Sarıazamet kelebekleri bu yıl bahçelerde geçen yıldan daha fazla görülüyor.		
c. Her ne kadar yalnızlığı seviyor olsam da bazen kalabalıklara karışmak iyi geliyor.		
ç. Elbise giymek sana nasıl yakışıyorsa gömlek giymek de o kadar yakışıyor.		
d. Annesi gençken çok gezmiş, Nil ise evden dışarı çıkmıyor.		

1.

YANGIN SÖNDÜRÜCÜ KULLANMA TALİMATI

	1. Rüzgârı, yönüne göre arkana al.
	2. Önden tarayarak yangının çıkış noktası yani dip kısmına müdahale et.
	3. Damlama veya sızıntı noktasından ve yukarıdan müdahale et.
	4. Mevcut yangın söndürme cihazlarını aynı anda değişik yönlerden kullan.
	5. Her ne kadar alevler artık görünmese de yangının tamamen söndüğüne emin olmadan yangın yerini terk etme.
	6. Kullanılmış yangın söndürme cihazlarını diğerlerinden ayırarak bunların dolum ve bakımını sağla.

Bu talimatta numaralanmış cümlelerin hangisinde karşılaştırma işlevli ifadeye yer verilmiştir?

A) 2

B) 3

C) 5

D) 6

2. Okul bahçesine adımını ilk attığında yüzünde heyecanla karışık bir gülümseme vardı. ---- tanıdığı hiç kimse yoktu ama yeni arkadaşlar edineceğine inanıyordu. ---- ilk ders bitip teneffüs zili çaldığında diğer çocuklar grup grup sohbet ederken o, tek başına kalmıştı. ---- öğretmeni yanına gelip bir sıkıntısının olup olmadığını sorsa da bu ilgi içindeki yalnızlık hissini tamamen ortadan kaldıramadı.

Aşağıdakilerden hangisi bu metinde boş bırakılan yerlerden herhangi birine getirilemez?

A) Her ne kadar

B) Neredeyse

C) İşin kötüsü

D) Buna göre

3. İki farklı olay, durum veya varlığın ortak ve farklı yönleri belirtilirken “ise, göre, nasıl, neredeyse” gibi söz varlıkları kullanılır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde karşılaştırma yoktur?

- A) Bugünkü sınav, geçen haftaki denemeden daha zordu.
B) Ahmet ödevlerini zamanında teslim etti, Ayşe ise üç gün geciktirdi.
C) Sınıfımıza müdür geldiğinde sessizlik hâkim olurdu.
D) Her ne kadar sabah erken kalkmak zor olsa da işe yetişmem gerekiyor.

4. Limon, portakaldan daha asidik bir meyvedir ve bu yüzden pek çok kişi portakalı doğrudan tüketmeyi tercih etmez. Bu eksiliği sebebiyle limon suyu yemeklere tat katmak için kullanıldığında harika bir lezzet sağlar. Neredeyse her mutfakta özellikle satılmalarda, çorbalarda ve tatlılarda limon kullanılır. İşin kötüsü, bazı limonlar bekledikçe ekşir ve bu da tatlarını daha acı hâle getirir.

Bu metindeki numaralanmış ifadelerden hangileri metne karşılaştırma anlamı katmıştır?

- A) I ve II
B) I ve IV
C) II ve III
D) III ve IV

5. I. Bir çiçek, nasıl da güzel açar gökkuşağından
II. Toprak denizden daha sakın ve huzurlu
III. Rüzgâr dallara dokunur usulca
IV. Güneş sarmalar her yeri gün batımında

Bu dörtlükte numaralanmış dizelerin hangilerinde karşılaştırma işlevli bir söz varlığı kullanılmıştır?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) III ve IV

6. Çoğu çocuk dondurmayı çikolata ---- sever.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilirse karşılaştırma yapılmış olmaz?

- A) -dan daha çok
B) -dan çok
C) kadar
D) -a göre

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde karşılaştırma işlevli söz varlığına yer verilmemiştir?**

- A) Şehir hayatı, kasaba yaşamına göre daha hızlı ve gürültülü geçiyor.
B) Kardeşimle bugünlerde eskisinden çok daha iyi anlaşıyoruz.
C) Kitapçıdan aldığım roman çok sürükleyiciydi, kapağı da dikkat çekiciydi.
D) Film korkunçtu daha da kötüsü uzun süre aklımdan çıkmadı.